



BOSHLANG'ICH SINFLARDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV ASOSIDA TA'LIMNI TASHKIL ETISH

Xayrullayeva Nozima Alisher qizi

Navoiy innovatsiyalar universiteti talabasi

Shopulatova Nasiba Umirovna

Navoiy innovatsiyalar universiteti o'qituvchisi

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari va amaliy jihatlari yoritilgan. Kompetensiyaviy yondashuv o'quvchilarning faqat nazariy bilimlarni egallashini emas, balki ularni amaliy faoliyatda qo'llay olish, mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish hamda ijtimoiy moslashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Boshlang'ich ta'lim bosqichi kompetensiyalarni shakllantirishning muhim davri bo'lib, aynan shu jarayonda o'quvchilarda tayanch va fanga oid kompetensiyalar asoslari vujudga keladi.*

Maqolada boshlang'ich sinflarda kompetensiyaviy yondashuvni amalga oshirishda ta'lim mazmunini yangilash, dars jarayonida interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha va amaliy topshiriqlardan foydalanishning samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, o'qituvchining yo'naltiruvchi va fasilitatorlik roli, o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish, baholash tizimini kompetensiyalar asosida tashkil etish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalari kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirishga hamda ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

KALIT SO'ZLAR: *Boshlang'ich ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, tayanch kompetensiyalar, fanga oid kompetensiyalar, ta'lim mazmuni, interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha faoliyati, amaliy topshiriqlar, o'quvchi faolligi, baholash tizimi, pedagogik texnologiyalar, ta'lim samaradorligi.*

ABSTRACT: *This article highlights the pedagogical foundations and practical aspects of organizing education in primary grades based on a competency-based approach. The competency-based approach aims not only at students' acquisition of theoretical knowledge, but also at developing their ability to apply knowledge in practice, think independently, make correct decisions in problem situations, and adapt socially. The primary education stage is a crucial period for the formation of competencies, during which the foundations of key and subject-specific competencies are developed in students.*

The article analyzes the effectiveness of updating educational content and using interactive methods, problem-based learning, project-based activities, and practical tasks in the implementation of a competency-based approach in primary grades. In



addition, special attention is paid to the guiding and facilitative role of the teacher, taking into account students' age and individual characteristics, and organizing the assessment system based on competencies. The research results show that an educational process organized on the basis of a competency-based approach contributes to the development of primary school students' knowledge, skills, and abilities, as well as to improving the quality of education.

KEYWORDS: *Primary education, competency-based approach, key competencies, subjectspecific competencies, educational content, interactive methods, problembased learning, project-based activities, practical tasks, student activity, assessment system, pedagogical technologies, educational effectiveness.*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье раскрываются педагогические основы и практические аспекты организации обучения в начальных классах на основе компетентностного подхода. Компетентностный подход направлен не только на усвоение учащимися теоретических знаний, но и на развитие умений применять их в практической деятельности, самостоятельно мыслить, принимать правильные решения в проблемных ситуациях, а также формировать навыки социальной адаптации. Начальный этап образования является важным периодом формирования компетенций, в ходе которого закладываются основы ключевых и предметных компетенций учащихся.*

В статье анализируется эффективность обновления содержания образования и использования интерактивных методов, проблемного обучения, проектной деятельности и практических заданий при реализации компетентностного подхода в начальных классах. Также особое внимание уделяется направляющей и фасилитаторской роли учителя, учету возрастных и индивидуальных особенностей учащихся, а также организации системы оценивания на основе компетенций. Результаты исследования показывают, что образовательный процесс, организованный на основе компетентностного подхода, способствует развитию знаний, умений и навыков учащихся начальных классов и повышению качества образования.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Начальное образование, компетентностный подход, ключевые компетенции, предметные компетенции, содержание образования, интерактивные методы, проблемное обучение, проектная деятельность, практические задания, учебная активность, система оценивания, педагогические технологии, эффективность обучения.*

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan talablar tobora murakkablashib bormoqda. Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi o'quvchilarga faqat tayyor bilimlarni berish emas, balki ularni mustaqil fikrlay oladigan, olgan bilimlarini amaliy faoliyatda qo'llay biladigan,



hayotiy muammolarni hal etishga qodir shaxs sifatida tarbiyalashdan iboratdir. Shu nuqtayi nazardan, ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs kamolotining poydevori hisoblanib, aynan shu davrda o'quvchilarda bilim olishga bo'lgan munosabat, o'qishga qiziqish, mustaqil faoliyat yuritish va asosiy kompetensiyalar shakllanadi. Kompetensiyaviy yondashuv boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim, ko'nikma va malakalarini uyg'un holda rivojlantirishga, ularni real hayotga tayyorlashga xizmat qiladi. Shu sababli boshlang'ich sinflarda kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'limni tashkil etish dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Kompetensiyaviy yondashuv — bu ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish bilan bir qatorda ularni amaliyotda qo'llash, mustaqil fikrlash, muloqotga kirishish va muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuvdir. Ushbu yondashuvda

ta'lim natijasi sifatida bilimlar hajmi emas, balki shakllangan kompetensiyalar muhim hisoblanadi.

Boshlang'ich sinflarda kompetensiyaviy yondashuvni amalga oshirishda, avvalo, ta'lim mazmunini zamon talablariga mos ravishda tashkil etish muhimdir. Darslik va o'quv materiallari o'quvchilarda tayanch kompetensiyalar — axborot bilan ishlash, kommunikativlik, ijtimoiy faoliyat, o'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qilishi lozim. Shu bilan birga, har bir fan doirasida fanga oid kompetensiyalarni rivojlantirishga e'tibor qaratiladi.

Ta'lim jarayonida interfaol metodlar va faol o'qitish usullaridan foydalanish kompetensiyaviy yondashuvning muhim shartlaridan biridir. "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert", "Muammoli vaziyat", "Loyiha metodi" kabi metodlar o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlaydi, ularni mustaqil fikrlashga va o'z nuqtayi nazarini himoya qilishga o'rgatadi. Bunday metodlar orqali o'quvchilar bilimni tayyor holda emas, balki izlanish va tahlil jarayonida egallaydilar.

Kompetensiyaviy yondashuvda amaliy topshiriqlar alohida ahamiyatga ega. Amaliy mashqlar, hayotiy vaziyatlarga asoslangan masalalar, tajribalar va loyiha ishlari o'quvchilarda bilimlarni real hayot bilan bog'lash ko'nikmasini shakllantiradi. Natijada o'quvchi o'rganayotgan bilimlarining ahamiyatini anglaydi va ularni kundalik hayotda qo'llashga intiladi.

Shuningdek, o'qituvchining roli ham tubdan o'zgaradi. Kompetensiyaviy yondashuvda o'qituvchi bilim beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi, maslahat beruvchi va faoliyatni tashkil etuvchi — fasilitator sifatida namoyon bo'ladi. O'qituvchi o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olib, dars jarayonida qulay psixologik muhit yaratishi, har bir o'quvchining faolligini qo'llab-quvvatlashi zarur.



Baholash tizimi ham kompetensiyaviy yondashuvga mos ravishda tashkil etilishi lozim. Bunda faqat yakuniy natija emas, balki o'quvchining faoliyati, mustaqil ishlari, ijodiy yondashuvi va rivojlanish dinamikasi inobatga olinadi. Shunday baholash tizimi o'quvchilarning o'z ustida ishlashiga va o'zini rivojlantirishga undaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'limni tashkil etish o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. Ushbu yondashuv orqali o'quvchilarda bilim, ko'nikma va malakalar uyg'un holda shakllanadi, mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish va ijtimoiy faol bo'lish kompetensiyalari rivojlanadi.

Boshlang'ich ta'lim bosqichida kompetensiyaviy yondashuvni samarali amalga oshirish uchun ta'lim mazmunini yangilash, interfaol va amaliy metodlardan foydalanish, o'qituvchining fasilitatorlik rolini kuchaytirish hamda baholash tizimini takomillashtirish muhimdir. Kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni ta'lim sifatini oshirishga, raqobatbardosh va barkamol shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasiga oid farmon va qarorlari.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
3. Ochilov M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2019.
5. Xolmatova N., To'xtayeva D. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent, 2020.
6. Davletshin M. Yosh va pedagogik psixologiya. – Toshkent, 2017.
7. Vygotskiy L.S. Мышление и речь. – Moskva, 2005.